

och den gen-
skulden ha
ningsmedlen
g. Medlen i
sättning var
ick i värde-

(numera
nala redo-
rivningar i
a anskaff-
a tillämp-
betydelse
har ännu
ndens ut-
inte den
ad att på

igsavgif-
adsföras
:llt skett
ört sam-
visning
en för-
er skall
ras om
ingsut-
na sätt
yttjan-
/skriv-
rimlig
vkost-
(NJA
lastas
.
gifter,
iv en
l noll
kuld
rdet

skulle innebära att kommunen, med frångående av en sedan länge till-
lämpad amorteringsplan, ensidigt kvittade en långfristig fordran mot
en kortfristig skuld. Det ansåg Va-nämnden inte vara någon godtagbar
form av återbetalning.

Internränta

I fråga om internräntan på investerat kapital har rättspraxis godtagit
en räntesats som motsvarar ett genomsnitt av räntorna på kommunens
totala långfristiga låneskuld med beaktande även av kursförluster och
kursvinster vid belåning utomlands. Underlaget för internränteberäk-
ningen får därvid inte överstiga restskulden. Denna svarar normalt mot
det bokförda värdet, dvs. det historiska anskaffningsvärdet minskat
med avskrivningar. Om de av kommunen tillskjutna medlen utgörs av
skattemedel eller externt upplånade medel saknar i allmänhet bety-
delse. I den mån särskild upplåning sker för va-verkets räkning, synes
dock kunna ifrågasättas om en nämnvärt högre internränta än den fak-
tiska lånekostnaden kan vara en nödvändig kostnad.

Krav på merränta har däremot inte godtagits, dvs. ränta på skillna-
den mellan anläggningarnas bruksvärde och bokförda värde. Den kan
som en ren kalkylpost enligt Va-nämnden inte betraktas som en nöd-
vändig kostnad.

Om verksamheten bedrivs i ett kommunalt bolag eller annan sär-
skild juridisk person, blir det enklare att beräkna kapitalkostnaderna.
Då kan bara faktiska låneräntor bokföras, oavsett om lånade medel
tillskjutits av kommunen som ägare eller av externa finansiärer. Högre
räntesats än vad som gäller för den kommunala internräntan torde
dock inte vara acceptabelt.

Det har ifrågasatts om det inte borde gälla samma rätt till avkast-
ning på insatt aktiekapital i ett kommunalt va-företag som till ränta på
utlånade medel. Frågan har ännu inte kommit upp i praxis. Va-lags-
utredningen (SOU 2004:64 s. 323) ansåg det emellertid inte utan
vidare givet att samma avkastningsrätt skall gälla för aktiekapitalet.
Om kommunen väljer aktiebolaget som organisationsform för va-verk-
samheten får det enligt utredningen förutsättas att kommunen har fun-
nit fördelen med detta sätt att organisera verksamheten vara värd den
kapitalinsats det kräver. Från avgiftskollektivets sida sett innebär det
ingen förbättring att bli betjänad av kommunen via ett bolag i stället
för en förvaltning. Kostnaden för organisationsförändringen bör där-
för i princip stanna hos kommunen. Det bör i vart fall inte komma i

fråga någon avkastning som är så pass hög att kapitalinsatsen skulle kunna vara intressant som kapitalplacering. Samtidigt är det ofrånkomligt att det från kapitalförsörjningssynpunkt inte gör någon skillnad om kommunen tillhandahåller erforderligt kapital i form av aktiekapital eller något annat kapitaltillskott eller som lån. Mer eller mindre aktiekapital eller kapitaltillskott i annan form innebär bara ett större eller mindre upplåningsbehov. Den något högre kostnad för va-abonenterna som just aktiekapitalet kan medföra uppkommer om va-företaget måste lämna utdelning på aktiekapitalet av beskattade vinstmedel. Skatter av detta slag kan principiellt inte vara någon nödvändig kostnad för va-verksamheten. Enligt Va-lagsutredningen bör avkastning på aktiekapitalet mot denna bakgrund kunna utgå med högst vad som motsvarar rätten till ränta på utlånade medel men med avdrag för den skatt på vinstmedlen som utdelningen kräver.

Inte heller frågan om huruvida internränta skall beräknas på till finansförvaltningen inlevererade överskott har ännu prövats i rättstillämpningen. Enligt Va-lagsutredningens mening bör va-verket dock tillgodoföras internränta på sådana överskott som skall återföras till verksamheten. En förutsättning måste dock vara att överskottet har genererats av en väsentligen avgiftsfinansierad verksamhet. Förekommer det en betydande skattefinansiering av verksamheten är det knappast rimligt att beräkna ränta på överskotten.

Fondering, överskott och underskott

Vid prövningen av kapitalkostnaderna måste hänsyn också tas till utrymmet för fondering av medel och till hur överskott och underskott i verksamheten behandlas. Med överskott och underskott avses här bara sådana av väsentlig omfattning.

Tillfälliga överskott i va-verksamheten under något eller några år kan förenas med självkostnadsprincipen, om de sett över en längre period motvägs av andra års underskott. Huruvida överskott föreligger avgörs av det faktiska utfallet, inte kalkylerna. Och bara kostnader som tagits upp i va-bokföringen beaktas (se Va-nämndens och Vattenöverdomstolens motiveringar i NJA 1994 s. 10 I).

Enligt Va-nämndens uttalande skall respektive får överskott och underskott i princip jämnas ut inom tre år genom exempelvis taxejuster. En något längre tid godtas om va-verket har antagit en plan som visar hur utjämningen skall ske. I den mån underskott inte kompenseras genom taxehöjning inom denna tid, anses va-verksamheten finan-